

תהלתו בקהל הסוידים

דברי תורה, סיפורים ומשלים מאת המנהל הר"ח ר' יצחק אהרן קליין שליט"א

גליון תנ"א

כי אני הכבדתי את לבו

צריך להבין, מדוע נענש פרעה על שהכביד את לבו, הרי ה' אמר כי אני הכבדתי את לבו, וא"כ נלקח ממנו הבחירה. וי"ל, דאיתא במדרש, שבפתח הארמון של פרעה היו אריות ושאר חיות טורפות וכאשר באו משה ואהרן ליכנס לשם באו כל אלו וליוו אותם בשמחה, וכראות פרעה כן - ויתבהל מאד וניטלה ממנו הבחירה מרוב פחד. על כן הוצרך להכביד את לבו להחזיר לו את הבחירה וע"כ נענש עכשיו על סיורבו לשלח את ישראל.

(נועם מגדים)

בנעריו ובקננו נלך

מדוע הזכיר משה דוקא הנערים והזקנים. וי"ל כי פרעה אמר להם שהוא רואה באיציטגנינות שלו שכוכב רעה עולה לקראתם במדבר והוא סימן לדם והריגה ולכן אמר להם פרעה: מי ומי ההולכים, וע"ז השיב 'בנעריו ובקננו', עפ"י מ"ש במסכת ב"ב קכ"א: לא נגזרה גזירה על פחות מבן ששנים ועל יותר מבן ששים שנה, ולכן הזכיר משה לפרעה הנערים והזקנים שעליהם לא נגזרה גזירה.

(אור תורה)

ולכל בניי לא יחרץ כלב לשונו

בליל הסדר נשאל רבי שמעון סופר אב"ד קראקא ע"י נכדו, מה הטעם של גניבת אפיקומן בליל פסח, ולא ענה לו מיד, רק אח"כ למחרת ענה לו הטעם, כי רוצים לעשות זכר לנס שהיה שם שלא חרץ כלב לשונו, ואמרו חז"ל בפסחים ק"ג, שלא לדור בעיר שאין בה כלבים, וכתב רש"י הק' שם, שזה שמירה מגנבים, ומכיון שלא חרץ כלב לשונו במצרים א"כ לא פחדו הגנבים מלגנוב, ולכן המנהג שגונבים האפיקומן לזכר זה הנס. והבהיר לנכדו השואל, כי באמת ידע הטעם גם בשעה ששאל אבל רצה ללמדו שמנהג צריך לקיים גם אם לא יודעים הטעם ואח"כ יכול לברר הטעם.

(מכתב סופר)

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחודש השנה

בש"ע או"ח סי' תי"ח הובא שאסור להתענות בראש חודש, ובס' תקפ כתב שר"ח ניסן מותר להתענות כי אז מתו נדב ואבהוא. וזה נרמז כאן 'החודש הזה לכם ראש חדשים', כלומר כל חודש ניסן יהי כל החודש כמו ר"ח שאסור בתענית. ראשון הוא לכם - היום הראשון של החודש - דהיינו ר"ח, כחדשי כל השנה שמונת להתענות.

(בשם שלי"ה הק')

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו

רומז בזה שיהיה פיו ולבו שוים, שלא יהיה מדבר בפיו כך ובלב אחרת, אלא יהיו פיו ולבו שווה, ואם יהיו זהירים בזה אזי לא ישלוט בהם שום צרה חז"ו, אבל אם לא נזהר בזה יהיה חלילה נתון לגזירות לא טובות. וזהו לא יחרץ כלומר: לא יחרץ שום דבר צרה על בניי חז"ו, והטעם כי כלב, כמו שחושב בלבן כן לשונו - כך היא מדבר בלשונו.

(דגל מחנה אפרים)

וככה תאכלו אותו וכו'

לא היה צורך הזהיר הכתוב על ג' תנאים אלו, 'מתניכם חגורים' 'עליכם ברגליכם' ו'מקלכם בידכם'. וי"ל,

וגם מקננו ילך עמנו וכו' כי ממנו נקה לעבוד את ה'

נראה לפרש, כי פרעה אמר שצאנכם ובקרכם יוצג - יישאר פה ולא ילך עמכם, ולזה השיב משה שמקננו ילך מעצמם עמנו וכמו הפר של אליהו הלך מעצמו להקרב על המזבח כדי שיתקדש בו שם שמים, וזה אמר משה גם מקננו ילך עמנו, ירוצו עמנו, כדי שנוכל להקריבם ולא ירצו להשאיר במצרים אפילו פרסה אחת מהם. וממנו נקה לעבודת ה' שנלמד מהם לעבוד את ה' בזריות ובחשק ובמסירות נפש. וזוה פירשו או תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל כאשר יבוא הגואל אז יעלו על מזבחך פרים שרצים בעצמם להיות קרב על גבי המזבח.

(חתם סופר)

כשלתו כלה גרש יגרש וכו' דבר נא וישאלו

בב"מ ע"ו, איתא: דכל המשנה ידו על התחנותה, דאם בעה"ב חזר בעצמו ושולח הפועל לביתו בחצי היום, צריך לשלם לו כל מעותיו עבור יום שלם, ואם הפועל חזר בחצי היום ולא רוצה לעבוד יותר, או בעה"ב פטור מלשלם לו. והנה איתא בסנהדרין צא.

דגביהא בן פסיסא אמר לאלכסנדר מוקדון שהביה שנטלו ישראל היה כשכר עבודה שעבדו בניי ששים רבוא, אבל ישראל שיצאו קודם זמנם לכאורה דינם כפועל שהולך קודם הזמן שלא מגיע לו כלום, אבל היות שפרעה גירשם באמצע היום הרי זה כאילו חזר בו בעה"ב כי היו צריכים להישאר עוד ק"צ שנה ואז מגיע להם כל שכרם שעבדו אצלם.

(חנוכת התורה)

דבר נא וישאלו

למה נצרכו לזה. וי"ל שעפ"י הדין של קם ליה ליה כדרבה מיניה פטורים ממון וחייבים במיתה, כי אין עונשיו ב' עונשים יחד. אבל אמרו חז"ל שאם תפס הניזק לא מוציאים ממנו אף שהמוזיק מקבל מיתה, ולכן ציוה ה' שיקחו בדרך שאלה וממילא הם מוחזקים.

(כתב סופר)

קדש לי כל בכור

כתבו בספ"ק שבא התורה לרמוז שאם ירצה אדם להתקדש לה, או ראשית כל 'בכור' - כל אחד יהיה בענין קודם לך וגדול ממך. 'פטר כל' - פתיחת כל מדה היא, רחם בבני ישראל - לרחם על בני ישראל ולהיות להם לעור. 'באדם ובבהמה' - להבדיל בין אם מתנהג כאדם או כבהמה, 'לי הוא' - זה ענין שלי - של ה', ולא שלך, ואתה תרחם על כל אדם ללא הבדל.

ולא יוכל לראות את הארץ

אין מפורש בפסוק מי לא יוכל לראות את הארץ, ובוודאי אין זה שייך למכת חושך שהיה בנפרד אח"כ, ומה היה הרווח בזה שלא ראה. וי"ל שהארבה לא ראה. ואיתא ביומא עד: שהסומא שלא רואה מה שאוכל לעולם לא יהיה שבע, ולזה עשה ה' שהארבה לא ראה ואז אוכל ואוכל כי אינו שבע כמו הסומא, ולכן אכל את יתר הפליטה אשר השאיר הברד ולא נשאר כלום.

(פנים יפות)

משכו וקחו לכם צאן

יש לדקדק כפל הלשון משכו וקחו. הנה ידוע שמן התורה כסף קונה, שלומדים קיחה קיחה משדה עפרון, וחכמים תיקנו שצריך משיכה לקנות דבר משכו וקחו לכם צאן.

דאמרו חז"ל, לא יכנס אדם בהר הבית במקלו ובמנעלו ובאפונדתו. וידוע שבשעת אכילת קרבן פסח היו ישראל במקום בית המקדש, כדאיתא בתרגום יונתן עה"פ 'ואשא אתכם על כנפי נשרים'. ולכן היה הור"א לאסור להכנס לשם עם ג' תנאים אלו ולכן אמרה תורה בהוראת שעה שעכשיו יהיה מותר לאכל כך קרבן הפסח.

(טללי אורות)

כי כל אוכל חמץ ונכרתה מיום הראשון עד יום השביעי לכאורה היה צ"ל כי כל אוכל חמץ מיום הראשון עד יום השביעי ונכרתה וכו'. הנה איתא במז"ק כה, דאפילו בוקן שייך מיתת כרת, דתניא ר"ח אומר מת פתאום זה מיתה חטופה, חלה יום אחד ומת זה מיתה דחופה. ואיתא ב"ערוך דש"י שמי שחלה עד שבוע ימים ומת מחוליו זה מיתה פתאומית - כלומר כרת, וזה נרמז כאן 'כי כל אוכל חמץ' אפילו האוכל זקן יכול לקבל עונש כרת באופן אם חלה מיום הראשון עד יום השביעי.

(שם)

דבר חכמה

קדש לי כל בכור וכו'

סיפר הגה"ר שמעון זליחובר זצ"ל המשגיח של ישיבת חכמי לובלין בפולין, שהיה אחד מחסידי סאדיגורה שהי חשוך בנים הרבה שנים ונולד לו בן זכר ואחרי הברית היה צריך לנסוע לחו"ל ומינה אחר לעשות הפדיון הבן והשליח שחכ ולא פדה אותו ונשכח הענין, ולרגל הבר מצוה עשו הכנות וכשהגיע לומר הדרשה יצא מפיו המילים "שמחה זילברשטיין" וכל פעם שניסה שוב להתחיל את הדרשה יצא מפיו המילים אלו ויצאו כולם בפחי נפש וצער גדול ולקחו אותו לרופאים שונים ולא מצאו מזור לרפואתו עד שאמרו שנכנס בו דיבוק רח"ל, ונסע האב לסאדיגורה לרבו ושאל אותו הרבי האם פדה את הבן הבכור הזה, ואז נזכר שלא היה אז בארץ ואמר לשליח לפדותו ולאחר ברור נתברר שהשליח שחכ מכל הענין ולא מילא את תפקידו ומיד הביאו כהן מיוחד ופדה אותו כהלכה והנער חזר לקדמותו לדבר כאחד האדם, והסביר הרבי כי "שמחה" זה אותיות "חמשה" ו"זילברשטיין" באידיש זה "סלעים כסף" מה שצריכים לשלם לפדיון.

רמז בפרשה

פסח הוא לה'

מאמר ידוע 'אין אוכלים פסח אלא בחמץ' ותמוה הוא. ופתרוננו: מרמז על דיני קרבן פסח, 'בחמץ' ר"ת ב'לילה, ח'צות, מ'נויו, צ'לי, וזו אופן אכילת הקרבן.

והיו לאות על ידך ולטוטפות בין עיניך

יש מדרש פליאה 'אין מניחים תפילין אלא בשבת' ותמוה הוא. ופתרוננו: הנחת תפילין רק בימי החול שאומרים בשיר של יום היום יום ראשון 'בשבת', יום שני 'בשבת', משא"כ ביום השבת עצמו אומרים היום יום שבת קודש, ואין אומרים 'בשבת'.

אל תאכלו ממנו נא

אמרו חז"ל אין נא אלא לשון בקשה, בקשה הוא תפלה, שאדם מתפלל ומבקש בקשותיו לפני הקב"ה "כי אם צלי אש" 'צלי' ר"ת צ'דק ל'פניו י'הלך רמז שצריך ליתן צדקה קודם התפלה ואז יזכה ל"אש" להתפלל בהתלהבות ואש המזבח תוקד בו.

(שארית מנחם)

מצות פטר חמור

כתב הרמב"ן, כי מצות פ"ח אינו נוהג אלא בארץ. ותמוה עליו, הרי שנינו בקידושין לו, שפטור חמור נוהג בכל מקום ובכל זמן, וכן כתב הרמב"ן עצמו בחידושו במו"ס קידושין. וי"ל, שכונתו היה שמצות פטר חמור לא נתחייבו אלא רק כשהגיעו לארץ ישראל אבל במדבר עדיין לא נתחייבו.

(חיד"א)

וכסף לא בד לא קונה. ואם כן מי שרוצה לקיים מצוה בשלימות צריך לעשות גם קנין כסף וגם קנין משיכה. וזה מש"כ כאן ממש"כ - זה קנין משיכה, וקחו' - זה קנין כסף, ואז יהי לכם הקרבן פסח בשלמות.

(החיד"א ז"ל)

וביום השביעי מקרא קודש וכו' אך אשר יאכל לכל נפש וכו'

יש להבין מדוע נאמר בתורה היתר אוכל נפש ביו"ט - דוקא בשביעי של פסח ולא ביו"ט אחר. וי"ל, שאמרו חז"ל פסחים קיד. קשים מוונתו של אדם כקריעת ים סוף, וכיון שבשביעי של פסח היתה קריעת ים סוף ע"כ מסוגל היום לפרנסה, ולכן כתבה כאן היתר בשולש 'אוכל נפש' כדי להודיע כי היום הוא עת רצון לבקש על 'אוכל נפש' שזהו פרנסה.

(רבי פנחס מקורין ז"ע)

ופסח ה' על הפתח וכו'

ידוע מה שדרשו חז"ל על הפסוק בשיר השירים ה-ג, ופתחו לי וכו', שהקב"ה אומר לישראל פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, שהקב"ה רוצה שיהי אתערותא דלתתא מצד האדם ולאחר שהאדם מתעורר קצת אז הקב"ה מקרב ומרוממו עד מאד. אולם במצרים שהיו משוקעים במק"ט שיערי טומאה ולא פתחו מצד שום פתח, לכן ריחם ה' עליהם והוא פתח תחילה וגאלם. וזה 'ופסח ה' על הפתח', שבפעם הזאת דילג ה' על ענין 'הפתח' שמצפה ה' תמיד שהאדם יפתח פתח כחודו של מחט והוא פתח תחילה.

(הרה"ק רבי ברוך מומיבאו ז"ע)

וישאלו איש מאת רעהו כלי כסף וכלי זהב ושמלות וקשה מב"ק לו: שור של ישראל שנגח שור של גוי פטור, דכתב: וכו' גח שור איש את שור רעהו, וגוי לא נקרא רעהו, וכאן אנו רואים שמצד נקרא רעהו, שנצטוו וישאלו איש מאת רעהו. ולכן נראה לפרש שהקב"ה ביקש מישראל שישאלו מאת אחיהם הישראלים, ועיי' שיעשו חסד איש עם אחיו בזכות זה יתן ה' את חנם בעיני המצרים ואף הם ישאלו לישראל כלי כסף וכלי זהב. וזה הפרוש ברש"י בני ישראל עשו כדבר משה ושאלו איש מאת רעהו - הישראלי, ומתוך שעשו חסד ועיי' וישאלו המצרים ג"כ הכלים אלו לישראל.

(קול אליהו)

ליל שמורים הוא לה'

איתא במדרש ובווה"ק שאותה הלילה היה נהיר להם כמו בתקופת תמוז. וקשה היאך נראה זאת מהפסוק. וי"ל דאיתא במדרש על הפסוק (בראשית א, ה) 'ויקרא א' לאור יום ולחשך קרא לילה', ומפני מה לא כתב ולחשך קרא ה' לילה, כי אין הקב"ה מייחס שמו על הרעה ולילה מרמז לחושך. וא"כ קשה היאך אמר הפסוק כאן ליל שמורים הוא לה, ולכן למדו מכאן הוזה"ק והמדרש שהלילה היה מאיר כיום, ועל היום שפיר מייחס ה' את שמו. ובזה יתורץ גם מה שהקשו, שבנ"י מלו את עצמם בלילה לקיים ב' המצוות; מילה, ופסח. הרי אסור למוול בלילה. כיון שבזכות זה יצאו ממצרים ויכלו לאכול הקרבן פסח שלא יהיו ערלים כי היה יום ממש ובוים מותר למוול.

(הנוכת התורה ועוד)

והיה לאות על ידכה

במנחות לו. דרשו 'ידכה' - יד כהה, - זו יד שמאל. ואחד מן הטעמים אנו אומרים בנוסח קודם הנחת תפילין שהיא נגידה הלב לשעבד בה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתב"ש, ואפשר לרמוז טעם זה בפסוק בתיבת 'לאות' ר"ת ולא ת'תורו אחי' ל'בבכם, והלב הוא בצד שמאל ולכן צריך להניח תפילין של יד כנגד הלב.

(קדושת ציון)

שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם

שבעת ימים רומז על שבעת ימי הבנין, דהיינו שבעים שנות חייו של אדם כמ"ש ימי שנותינו בהם שבעים שנה, ושאור רומז על אהוה והתנשאות וז"ש הכתוב שבעת ימים אלו השבעים שנה, שאור-האווה - לא ימצא בבתיכם היינו בגופכם שזה הבית של התנשואה.

(האדמו"ר מטשערנאביל בשם אביו זצ"ל)

ולטופפות בין עיניך

ברש"י הק' טט בכתפי שתיים ופת באפריקי שתיים

רמז לומר כשיהי' מניח תפילין וקושר הרצועה צריך לכוון שקושר עצמו עם כלל ישראל וגם עם יהודים הגרים באפריקה הרחוקה ואינם יודעים כלל לשון הקודש ג"כ כולל אותם יחד וזה היא האחדות הרצויה לפניו יתברך.

(האדמו"ר מבוהוש זצ"ל)

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר

יש להבין מדוע מתחיל בלשון 'והגדת' שפירושו דברים קשים כגידים כמ"ש: וכה תאמר לבית יעקב, אמירה הוא רכה, 'ותגיד' לבני ישראל דברים קשים

כגידים, כי הנה כשמתחיל לחנך בנו לתורה ותפילה קשה בעיניו בנו כי טרם טעם מתקיות התורה, אבל אח"כ כשהרגיל עצמו לתורה ותפילה יהי דברי תורה מתוקין אצלו, ע"כ אמר 'והגדת לבנך' בתחילת חינוכו, אבל אח"כ 'לאמר' יהיה אצלו כאמירה רכה מתוק מדבש, ועו' אנו מתפללין 'והערב נא ה"א' שיהי ערב ומתוק לחיך צאצאיו.

(ויגד יעקב)

אל תאכלו ממנו נא

פירוש שתשלימו המצוה לגמרי כי אין המצוה נקראת

עת גלה סוד נסתרים

עם תחילת ה'גלות', נימנו שני האחים הקדושים וגמרו בנייהם, לשתף איש את אחיו בכל מאורעות הגלות, ללא יוצא מן הכלל, ולמסור איש את נפשו בעד אחיו. שניהם נתנו את הבטחתם לכך איש לרעהו.

כבר מראשית הגלות, החל אביהם המנוח, רבי אליעזר ליפמן, להתגלות אליהם מדי ערב-שבת, כשהוא מורה להם היכן יתאכסן כל אחד מהם ביום השבת. את אימרתו נצרה רוחם, ועל פיו נסעו ועל פיו חנו עד תום גלותם.

באחד השבועות הראשונים לדרכם החדשה, הגיעו האחים הקדושים בערב שבת לעיר בלתי מוכרת, אשר לא דרכו בה מימיהם. ההוראה השמימית לא בוששה לבוא, ועל-פי'ה אמור היה רבי אלימלך להתארח אצל רבה של העיר, ואילו רבי זישא - אצל סנדלר עני, המתגורר בקצה העיר. רבי אלימלך לא נתייעג הרבה, וכיון ששאל לכתובתו של הרב, מייד היה מי שיכווננו לשם, וגם במעון גופו, לא השיבו את בקשתו ריקם ונאותו בסבר פנים יפות להכניסו בצל קורתם. מה שאין כן רבי זישא, אשר צריך היה לטרוח רבות עד שעלה בידו למצוא את מעונו הדל של הסנדלר הנקוב בשם, וגם שם, לא במהרה ניאתו לקבלו כאורח לשבת.

רק אחרי הפצרות מרובות ותחנונים, משלא יכול עוד בעל-הבית לסרב לאורח העקשן, נענה לו והורה לו להיכנס. רבי זישא הניח את תרמילו בקרן-זוית, ולאחר שקיבל ממארחו את כתובת בית-הכנסת של בעל-המלאכות, אשר שם מקום תפילתו יצא לשם כדי להתכונן לקראת שבת-המלכה על-פי דרכו. התפילה בבית-הכנסת של בעל-המלאכות, התנהלה במהירות עצומה. אף רבי זישא, אנוס היה למהר את תפילתו ולהתאים עצמו לקצב התפילה של מארחו. עם תום התפילה, יצא המארח במרוצה אל עבר ביתו, תוך שהוא מתנצל באוזני האורח המתאמץ להדביק את צעדיו:

"**מבין אתה,** מן הסתם, כי רעבים אנחנו, גם עייפים, לאחר שובע של עמל מפרך ומתיש, ומן הדין להודו הבית! "

בעמקי לבבו, חשד, אמנם, רבי זישא, כי מארחו איננו כה 'סנדלר' כפי שהינו מראה את עצמו, שהרי במלאכה זו של העמדת פנים, היו גם לו חלק ונחלה. ברם, ככל שביקש להעמיק חדרו בעין-עיונו, לא עלה בידו להסיט, ולוא כמלוא אימהו, את מעטה הזולות והבורות שחפץ על האיש מכל עבר.

לאחר הסעודה, יצא רבי זישא שוב לבית-המדרש, כדי להעביר בו את לילה-שבת כראוי לו וכפי מעלתו. משהאיר השחר, החיש רבי זישא צעדיו לבית-הטבילה, כדי להספיק להגיע ל'מנינים' של אותם בעל-המלאכות, המשכימים קום, כהרגלם, גם ביום השבת. אף הוא אזר חלציו ועשה ככל אשר היה לאל ידו, לבל יפגר אחריהם בתפילתם. לאחר סעודת היום, נותר עוד היום גדול לפני רבי זישא, להשקיע עצמו בתלמוד תורה ובעבודת הבורא ביד רחבה, כאשר אהבה נפשו. אמנם, צר היה לו, שלא עלה בידו להיודע מאומה מטיב מארחו, ולא נהיר היה לו, איפוא, לשם מה נשלח מן השמים להתארח דווקא בביתו.

כאשר נטו צללי ערב והגיעה שעת סעודה-שלישית, גמרו לבבו ללכת שוב לבית מארחו, אולי יעלה בידו להיודע מאומה בשעה נעלה זו של רעוו'א-דרעווין. ואולם, משבא לשם, דומה היה כי בעל-הבית אינו בביתו. שער החצר היה פתוח, גם דלת הבית לא נעולה היתה, אך שום תנועה לא נראתה בכל הבית

ואף רחש לחש לא עלה מתוכו.

רגעים אחדים ניצב רבי זישא על עומדו נבוך, מבלי לדעת לאן לפנות. לפתע, צץ לקראתו בחצר אחד מילדי בעל-הבית. פנה אליו רבי זישא ושאלו על אביו.

"אבא עלה אל העליה!" - השיב הפעוט לפי תומו.

כחרף עין פנה רבי זישא אל עבר מקצוע הבית אשר עליו הצביע הפעוט, וגילה סולם העולה אל העליה. מבלי להתמהמה, טיפס ועלה, ותוך רגעים ספורים מצא עצמו בטבורו של חדר, המוצנע בין הרעפים המכסים על הגג. משהורגלו עיניו אל החשיכה, הבחין בסיעה של יהודים המסובים מסביב לשולחן, ובראשם מיסב מארחו, הסנדלר.

עיני המסובים הופנו באחת אל דמותו של האורח שפלש לגבולם, וקול רטינה עלה ונשמע מביניהם: "מה לאיש זר בינותינו?"

אך עד ארגיעה נשמע קולו של בעל-הבית לאמור:

"האיש הזה, אורחי לשבת הוא, והואיל זככה להגיע הלום - יישרא!"

אותם סודות וזים טמירים, אשר זכה רבי זישא לשמעם באותה מסיבה נשגבה של צדיקים-נסתרים, טרם שמע מימיו. לפני היפרדו מהם, הזהירו המסובים את רבי זישא בלשון תקיפה, לבל יהיו לגלות דבר וחצי-דבר מכל אשר ראו עיניו ומאשר שמעו אוזניו באותה סעודה של רעוו'א-דרעווין.

"ראה הזהרת!" - היתרו בו - "כי בנפשך הדבר!"

במוצאי-שבת, שבו שני האחים הקדושים ונפגשו באכסניית הקהל, הסמוכה לבית-הכנסת. הם החליפו ביניהם רשמים קצרים מן השבת שעברה, ופנו איש איש לעבודתו בקודש. ואולם, לא ארכה השעה, עד שהבחין רבי אלימלך כי רבי זישא אחיו אינו כתמוול שלשום. נפשו היתה נסערת ביותר, וגם להירדם לא יכול היה. מכאן, הסיק רבי אלימלך, כי אחיו מסתיר מפניו סוד כלשהו, הכמוס בלבו.

משבושש רבי זישא לפצות את פיו מאליו ולגלות את סודו, החל רבי אלימלך טוען כנגדו: "והלא תנאי מפורש היה בעינו, לבל ניסתר איש מרעהו ולבל נצפין איש מאחיו מאומה!" "אנא, אחי יקירי!" - השיב רבי זישא בקול נרגש - "אל נא תפציר בי על כך, כי בנפשי הדבר!" "התחייבנו אף למסור את נפשנו איש בעד אחיו!" - השיב לו רבי אלימלך.

לאחר שעה ארוכה של היסוסים, נכנע רבי זישא לבקשת אחיו, קיבל על עצמו את מסירות הנפש הנדרשת וגולל באוזניו את כל אשר עבר עליו במשך השבת, לרבות את סודות התורה שנתגלו לו בעלייה. **הבוקר אור,** והאחים הקדושים יצאו להמשיך בדרכם. הם המשיכו לנוע ולנוע יום שלם, מכפר לכפר ומעיירה לעיירה, עד שהגיעו לעת ערב, לבית-מלון על אם-הדרך. יצא מבין באי המלון לא שת לבו לשני ההלכים, אשר הצטנפו להם בקרן-זוית שבטרקלין הכניסה וישבו לסעוד את לבם. גם הפעם, כדרכם בקודש, לא שכבו האחים הקדושים לישון, בטרם ערכו "תיקון חצות" בצוותא, ורק לאחר מכן, כיבו את הנג שהאיר להם בעבודתם הקדושה, והניחו עצמם על הריצפה הקרה, כדי לחטוף תנומה קלה ולהחליף כח.

לפתע, נשמעו נקישות נמרצות על דלת המלון, מלוות בקריאות רמות בשפה הפולנית. בעל-המלון, אשר היטיב להבין במה המדובר, אץ לפתוח את הדלת, ואל הבית נכנסו ובאו פריץ פולני ועגלוננו, אשר תעו בדרכם בחושך ובאפילה, וביקשו ללון במקום עד אור הבוקר. בטרם עלה הפריץ אל החדר אשר הוכן בעבורו, הבחין

אלא על שם גמרה ולא תותירו מומי עד בוקר שלא תדחה המצוה והתשובה עד בוקר שהוא לאחר זמן אלא לגמור מיד.

(נועם אלימלך)

ויאמר משה כחצות הלילה ולכל בני לא יחרץ כלב לשונו

להבין המשך הפסוקים הנגה אמר בברכות דף ג: אם משה לא ידע מתי חצות לילה ולכן אמר "כחצות" ולא אמר "בחצות" איך ידע דוד? ומשני, לדוד היה כינור, אבל למשה לא היה כינור, אבל עדיין קשה

אויף שבת

פתאום בשני ההלכים הישנים על הריצפה.

"מדוע ישנים הם על הריצפה הקרה?" - שאל בנימיה של רחמים.

"הלכים יהודים הם" - השיב בעל המלון - "אשר ביקשו רשות ללון פה ללא תמורה!"

"החמנות!" - לקח הפריץ - "אינני מסוגל לראות בני אדם שוכבים על הריצפה בליל צינה שכזו!"

ומיד הורה לבעל המלון להכניס את שני היהודים העניים ללון בחדרו המוסק.

ניגש בעל-המלון אל שני האורחים, והאיץ בהם לקום ולעבור לחדרו של הפריץ. בדלית ברירה נטלו האחים הקדושים לידהם, התרוממו ממשכבם ועברו עם תרמיליהם הבלים לחדרו של הפריץ. לאחר שהודו האחים הקדושים, שכבו לישון שם את יותרת השעה הקצרה שעוד נותרה להם. בטרם שחר, קמו שני האחים ממשכבם, ויצאו בלאט להתפלל ולהמשיך בדרכם, כשהם מותירים אחריהם בחדר את הפריץ הנם את שנתו.

כאשר עמד הפריץ מאוחר יותר להמשיך בדרכו, נתברר לו, לפתע, כי שעון-הזהב היקר שלו נעלם. מבלי להרבות בביורים, ידע ופסק, כי ידם של שני ההלכים במעל הזה...

"על דברתי!" - קרא בזעף - "הם עוד ישלמו על כך מחיר יקר! אנו נלמד אותם את הלקח הראוי, למי שמשלם רעה תחת טובה!"

חיש קל עלה הפריץ על כרכרתו, והורה לרכבו לדלוך אחרי שני ההלכים הנמלטים. ואכן, קרוב מאד לעיירה הסמוכה, נמצאו האחים הקדושים כשהם מכתמים את רגליהם איש לצד רעהו. עד שלא חלפו רגעים אחדים, היו כבר שניהם מוטלים כפותים בתוך העגלה, כשזו מועידה את פניה אל תחנת המשטרה המקומית.

לאחר קירייה-ודרישה וחיפוש בתרמיליהם שלא עלה דבר, הוזמנו שופט העיירה לחרוץ את גזר דינם. כעבור שעה, היו כבר שני האחים הקדושים מתוחים על ספסל בבית-המשטרה, כששני שוטרים מבצעים בהם גזר-דין של מלקות. עד שהם לוקים, הגיע לאוזניהם של האחים הקדושים, קול נעימתו של שופט העיירה, אשר ניצב בסמוך אליהם ופיוס לו חרש בשלשון-היהודית: "אם מצויים לשתוק - שותקים! אם מזהירים לא לגלות - לא מגלים!"

רק משהורדו מעל הספסל וחילצו קימעה את עצמותיהם הערובות בפרגולים, ניגש אליהם השופט ולחש להם בקול דממה דקה: "ה'פריץ', אינו אלא הסנדלר המארח, ואני הקטן. אחד מן המסובים בעליית הגג הנני!"

"מאחר ולא שעתים לאזהרה החמורה, והאח האחד גילה למשנהו את מה שלא הורשה לגלות, נגזר על שניכם גזר-דין חמור מן השמים. חש, איפוא, הסנדלר, וכינס את כולנו לטכס עצה, כיצד להעביר מעליכם את רוע הגזירה, שהרי אנחנו הגורמים בניזיקין. מנינו, איפוא, וגמרנו, לבטל את גזר-הדין של מעלה באמצעות גזר-דין של מטה. מן השמים הסכימו עימנו לתמורה, אך חייבו אותנו לבצעה במידינו!"

"מכאן ואילך, הישמרו והיזהרו, וכל זה יהא נקוט בידיכם: אל תחפצו לדעת מה שמעלימים מכם, ואל תהינו לגלות מה שאוסרים עליכם!"

פן יוסיף להכותו

נתיבות גלותם של האחים הקדושים, לא היו סוגות בשושנים. מלבד צער הנדודים, יסורי הקור והחום וקושי המחסור, עלו בגורלם של האחים הקדושים גם

שהרי יש סימן אחר כמ"ש ג' משמרות הוי הלילה ומשמרה שניה כלבים צועקים והאמצע של סימן זה חצות לילה, וא"כ היה משה יכול לדעת מצעקת הכלבים. אבל הרי הקב"ה כתב ולכל בני לא יחרץ כלב לשונו וא"כ לא היה לו לקחת זה לסימן, וזה הקשר בסמיכות הפסוקים ויאמר משה כחצות ולמה לא אמר בחצות משום ולכל בני לא יחרץ כלב לשונו ולא יכול היה לדעת חצות לילה מתי הוא. (רבי יהודה אסאד ז"ע)

יסורים מן הצד, אשר נוספו להגדשת הסאה, אך גם אלו נתקבלו על ידם באהבה וברצון.

ערב אחד הגיעו האחים הקדושים אל אחד הפונדיקים, במטרה למצוא קורת-גג מעל ראשם עד יעבור ליל, ולחטוף תנומה קצרה לאחר מספר ימים של נדודים מפרכים. בדיוק באותה העת, נערכה בפונדק חתונה כפרית, ולא מצאו להם האחים מקום להניח את ראשם, כי אם על תרמיליהם הבלים, בפניה דחוקה לצידו של התנור.

הרעש וההמולה בפונדק החרשו אזניים, אך ליאותם של שני הצדיקים היתה דיה, בכדי שאף-על-פי-כן יפלו עליהם חבלי שינה. ואולם, עד שלא חלפה שעה קלה, סיימו החוגגים את ארוחתם, וכשהם רוויים ומבוססים כל צורכם, קמו לרקד בגילופין. פתאום, הבחין איימי מן החוגגים בשני האורחים הלנים בקצה האולם על חבילותיהם, והוא חמד לו לצון עימם. תפס את אגל הרוקדים - והיה זה רבי זישא - גררו אל אמצע מעגל הרוקדים, ובעודו מושכב על הרצפה, חגו הרוקדים מסביבו, כשהם מעניקים לו בעיטות ברגליהם, איש-איש לפי תורו.

משנסתיים המחול, התגנב לו רבי זישא חרש בחזרה אל מקום משכבו הראשון, כשהוא מחליץ קימעה את גוו המחויך ואת עצמותיו הכואבות. ברם, לא ארכה שלוותו, עד שנתחדשו המחולות, ושוב גרווהו הפחוזים אל לב המעגל, כדי לעשות בו משפט ושפטיים.

לאחר שחזר הדבר על עצמו פעמיים ושלושה, כשבכל פעם ניגשים ההוללים דווקא אל רבי זישא וגוררים אותו אל המעגל, גם רבי אלימלך רבי זישא לאמור: "זישא, אחי! אתה לקית כבר בכפליים וקיבלת מנה אחת אפיים. עתה, הנח נא גם לי ללקות קימעה; וכי מה חזית שדמך שלך סמוך יותר מדמי, ואינך מניח לי מאומה שחלקי... הבה נתחלף במקומותינו, ובפעם הבאה אגרר אני במקומך!"

בקושי רב הסכים רבי זישא לבצע את החליפין, ואך משלא יכול לעמוד בהפצרותיו של רבי אלימלך, נענה לו והחליף עימו את מקומו, מצד מימין - לצד שמאל.

עוד רגע, וסערת המחול נתלקחה מחדש. היין הלם ברוקיהם ושל הרוקדים, רגליהם הלמו בעוז בריציפת הבית, וגם זכרונו של העני המועד לבעיטות לא נשכח. אחדים מן החוגגים התקרבו אל עבר השניים, מוכנים ומזומנים לתפוס בקורבנם ולסחובו אל המעגל. רבי אלימלך כבר הכין וזימן את עצמו לספוג את מיסת המלקות באהבה ובשמחה, אלא שאז, נשמע לפתע קולו של אחד הכפריים לאמור:

"אין זה מן הוישר, לגרור כל פעם את זה השוכב מימין, הפעם נגרור את זה השוכב מצד שמאל!"

גם הפעם, היה זה, איפוא, רבי זישא, אשר נגרר אל מרכז המעגל, וספג את בעיטות הרוקדים השיכורים עד תום.

"וכי מה חשבת?" - סיכם רבי זישא את מוסר-ההשכל באוזני רבי אלימלך, לאחר ששב כתושע-עצמות משדה המערכה - "שמא יכול אדם להיות בעלים לעצמו ולבחור לו את מנתו ואת חלקו? — לא ולא! הכל נפסק ונגזר מן השמים, ואל כל אשר יפנה, לא יימלט האדם מן הגורל אשר יועד למענו!"

למחרת עם שחר, יצאו שני האחים הקדושים להמשיך בנדודיהם הנעלים, לתור בעצמם תלאות חדשות ולשמוח ביסורים.

לקיים מה שנאמר (שבת פח:): "הנעלבין ואינו עולבין... עושין מאהבה ושמוחין ביסורים, עליהן הכתוב אומר (שפטים ה'): 'ואהביו כצאת השמש בגבורתו'."

ויאמר משה כן דברת

וברש"י הק' יפה דברת, אמת, שלא אוסיף ראות פניך לכאורה איך היה מותר למשה להסתכל בפניו של אדם רשע, אלא כיון שע"י המכות נתקדש שם שמים בעולם היה מותר לבא אצל הרשע ולהסתכל בפניו בשביל כבוד שמים אבל עכשיו שהגיעו למכה אחרונה שיותר אין צריך לבא אצלו ולא יצמח מזה יותר שום כבוד שמים חזר הדין למקומו שאסור להסתכל בפניו.

(כ"ק אדמו"ר מסאטמר זצ"ל זי"ע דברי יואל הושענא רבא תשי"ב)

ויעשו בני וכו' כן עשו

אף משה ואהרן כן עשו וצ"ע מה החידוש בזה וכי משה ואהרן אין צריכים לקיים המצוות ואולי י"ל היות שמבואר בפסחים צ"א שאין עושים חבורה שכולם זקנים שמה מתוך חולשתם לא יוכלו לגמור הבשר ויישאר נותר, ומשה ואהרן הרי היו זקנים למעלה משמונים שנה לכן קמ"ל אעפ"כ עשו פסח לבדם מפני שאין השכינה שורה אלא על גבור וא"כ אין חשש שלא יוכלו לגמור הבשר.

(הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א)

ולקחו מן הדם ונתנו על המשקוף וכו'

איאת בוה"ק שנתנו מן הדם על המשקוף בצורת שם הוי' וקשה אחרי שיצאו ממצרים השאירו שם השם הקדוש על המשקוף והרי יש בו קדושה והגוי שיבא לגור שם בודאי לא ישמור בקדושה, ויש לומר שהם כתבו שם הוי' מכפנים בהיפוך (הנקרא בימינו כתב רא"ה) והיות שהיה המשקוף שקוף ונראה בחוץ מה שכתבו בפנים ואז הוי' נראה בחוץ שם הוי' ממש אבל אין בו שום קדושה כי נכתב בהיפוך האותיות ורק כלפי חוץ נראה ישר.

(מהר"ל דיסקין זצ"ל)

ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות

ויש לדקדק היכן מצאנו שפרעה נתן להם בהמות לזבחים ועולות והנה מצאתי בשפתי כהן עה"ת עה"פ ויקרא למשה ולאחר לילה וכו' גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דברתם וברכתם גם אותי פירושו שתקחו צאן ובקר ממנו מאשר נתברכתי, כמו שאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות, ויש שפירשו שאמר משה שפרעה ירצה לתת אבל אנו לא נקח מידו כי השוחין שונכס בהמות ולא נרפא לעולם כמ"ש יכבה ה' בשחין מצרים אשר לא תוכל להרפא ולכן פסול להקרבה ולא נקח ממנו, וי"א שכאשר יגיעו הבהמות לידי בני ישראל יתרפאו לגמרי ויוכשרו להקרבה.

(ד"ע)

ויאמר ה' אל משה נע אחד אחד אביא

וברש"י הק' פסוק ד' כתב כשעמד משה בפני פרעה נאמרה לו נבואה זו, וקשה איך דיבר ה' עמו במצרים שהיתה מלאה גלולים הרי כשהתפלל משה אמר כצאתי מן העיר וי"ל לפי המדרש שהגביה הקב"ה למשה עשרה טפחים מן הארץ ואז דיבר איתו, שזה נקרא רשות אחרת.

(תוס' הרא"ש)

לא יחרץ כלב לשונו

החידוש הוא שאע"פ שאיתא בגמרא שכשמלאך המוות בעיר כלבים צועקים וכאן כתוב כי אין שם בית אשר אין שם מת בכל זאת לא יחרץ כלב לשונו,

ושם בגמרא איתא שכשאלהו הנביא בא לעיר כלבים שוחקים ומדוע הם שמחים לפי שכשהרגו את נביא הבעל בהר הכרמל נתן להם אליהו את הנבלות של נביאי הבעל ולכן סבורים שגם עכשיו שבת לעיר ייתן להם נבלות המתים ולכן שמחים.

(תוס' הרא"ש)

וה' הכה כל בכור

וברש"י הק' כל מקום שנאמר "וה'" הכוונה ה' ובית דינו, ולפי"ז נראה מה שנאמר באיוב ה' נתן וה' לקח, ולכאורה למה לא נאמר ה' נתן ה' לקח, אלא כשעשה אדם חסד ומתנת חנינם עם בריותיו אז הקב"ה נתן לו שכרו בלי לימלך עם פמליא שלו אבל כשלוקח אחד מהם או כשמביא יסורים עליהם אז נמלך עם בית דינו לכך נאמר וה' הכה, וכן וה' לקח האמור אצל איוב.

(תוס' הרא"ש)

בשנת תשי"ט התרחש נס גדול בדבר מכת הארבה שעשה חרבן בכל הארץ שאכל התבואה בכל מקום וביום שישי אחד נראו בשמים עננים שחורים שנוצרו מאלפי רבבות ארבה שכיסו את השמים ועברו בטיסה נמוכה משדה לשדה מסביב מושב קוממיות ששם היו הרבה שדות מלאות בירקות ותבואה שנזרעו בערב שמיטה והי פחד גדול שהארבה יאכל את כל ירק השדה ויהי ח"ו הפסד גדול שישארו ללא אוכל גם האנשים וגם הבהמות, אך התרחש לעיניהם נס גלוי שבכל שדות של קוממיות לא נכנס אף ארבה אחד והלכו לשדות אחרים שזרעו לאחר הזמן המותר ואכלו את הכל, וכל תלמידי הת"ת שם עמדו בהפסקה שלהם והביטו בנס הגדול ובאותו הזמן נכנס רכב של הדואר שהיה מכוסה כולו בארבה ולא ירד אל השדות שלהם.

מכת חושך לעתיד

כתב החיד"א זי"ע כמו שבמצרים היה חושך על המצרים כדי שלא יראו איך שרשעי ישראל מתים כמו כן כשיבא משיח יהי' חושך ט"ו ימים וימותו רשעי ישראל שאינם רוצים בגאולה השלימה.

חושך למצרים ותוספת אור לישראל

כשגזרו להיות חושך במקום שהיו המצרים אז נדחה משום האור והלך אל בני ישראל וניתוסף להם אור על אור הטבעי שבכל פעם.

(אגרא דכלה)

ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים וישאלום מהיכן ידעו בני' היכן כלי כסף וכלי זהב של המצרים אלא ידעו ברוח הקודש היכן מקומם, והיה נס שאפילו שהיו חושך גדול בביתם אבל במקום הכלי כסף וזהב היה אור שבני' יראו אותם.

(ספר הרוקח)

קדש לי כל בכור

מובא בס' בני יששכר בשם המדרש, כי אליהו הנביא בא לכל ברית

ובזכות זאת מוחל הקב"ה לכל עוונותיהם של המשתתפים, והביא בס' דברי נפתלי מהאדמו"ר מטשאקווא שמצא בכתב יד של אביו זצ"ל בשם השר שלום מבעלזא זי"ע שגם לקריאת שם של בת בא אליהו הנביא ומביא זאת מזוה"ק פ' ויגש, ורמז של לזה מהפסוק ו'כל אשר יקרא ל'ו ה'אדם ר' משה אליהו, ובספר חמדה גנוזה הביא בשם הישמת משה זי"ע שגם לפדיון הבן בא אליהו הנביא זל"ט שנאמר פטר כל רחם באדם ובהמה לי הוא, לי הוא' אותיות אליהו.

ונתנו ידידים זמירות

כלב מלא שמחה וצהלה, ברכתנו הלבבית על ראש תעלה, נשגר בזה ברכת מזל טוב לבבית וחמה למתן המנוחה, אומן במלאכתו, מחולל ומשובח בפי הבריות, ה"ה המתן הנכבד והנעלה

הרב שמשון גרינוולד שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו החתן יצחק אייזיק אריה נ"י נישא לבנינו אל אבינו שבשמים, ויתן לך אלוקים בכפל בכפליים, תענוג ונחת דקדושה במלא חפניים. והבית בהבנתו יהיה קדש לך' בדרך התורה והחסידות, ותזכו לרב טוב, אושר ועושר והרחבת הדעת יהיה מנת חלקכם, ואך שישן ושמחה ישמחו במעונכם לעולם.

השמחים בשמחתכם
1113 האלפים ה'א' ה'אליפים

הקב"ה שלח רעמים וברקים אדירים ונחבאו המצרים בחדרים ועי' הקול החזק של הרעמים מתו הבכורים וזה שנאמר בריקים למטר עשה מוצא רוח מאוצרתיו שהכה בכורי מצרים.

(פי' הרוקח עה"ת)

בוא אל פרעה וגו' למען תספר באוני בנך

לא מצאנו כאן שאמר הקב"ה למשה איזה מכה הוא מביא על פרעה, אלא בא אל פרעה, ולולא דמסתפינא הו"א דהקב"ה לא אמר למשה, אלא נתן לו רשות בפעם הזאת לומר לו מה שירצה, והקב"ה ימלא רצון עבדיו ועצתו ישלים, למען תספר אתה משה לבנך ולבני בנך כי השלמתי עצתך ורצונך ותגזור אומר ויקם לך.

(חתם סופר)

למען שתי אותותי אלה בקרבן

עי' יציאת מצרים זכו ישראל לשתי "אותות" אות שבת כי אות' היא ביני וביניכם, ואות תפילין והיה ל'אות' על ידך, שבשתיים כתוב בתורה זכירת יציאת מצרים, לפיכך אמר הקב"ה לפרעה למען שתי "אותות" אלה בקרבן שע"י יציאת מצרים אתן לישראל שתי האותות שבת ותפילין.

(מאור ושמש)

דבר חכמה

זצ"ל, בהגדה של פסח מרומז שאתם לוקחים דם של גוי בשביל המצות, שהרי אתם אומרים ר' יהודה היה נותן בהם סימנים דצ"ך שזה ר"ת ד'ם צ'ריכים כ'ולנו, עד"ש ר"ת ע'יבור ד'ם ש'וחטים, באח"ב ר"ת ב'ן א'ל ח'י ב'שמים (אותו האיש). אמר לו הגאון ב"ר ואגיד לך, מה הם הר"ת האמיתיים, דצ"ך הוא ר"ת ד'וברים צ'רינו כ'זב, עד"ש ר"ת ע'לילת ד'ם ש'קר, באח"ב ב'ני א'ברהם ח'לילה ב'זאת. ופני הכומר חפו.

לכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו

במסכת ב"ב ח. הובא רבי פתח האוצרות בשני בצורת ואמר יכנסו בעלי מקרא ובעלי משנה וכו' דחק ר' יונתן ונכנס אל' בני קרית אל' לאו וכו' אל' א"כ במה אפרנסך אל' פרנסני ככלב וכעורב,

יש לפרש מדוע אמר ככלב כי מצאנו שאמרה תורה ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו ולכן קיבל שכר שאמרה תורה נבילה לכלב תשליכו אותו, וא"כ רואים מכאן שגם על שב ואל תעשה שקיימו הכלבים קבלו פרנסתם לדורי דורות, ולכן אמר ר' יונתן אע"פ שאין בי שום מעלה אבל גם עבירות אין בי ועל שב ואל תעשה ג"כ מקבלים שכר כמו הכלב.

(עטרת ישועה)

ולמען תספר באוני בנך וכו' וידעתם כי אני ה'

ויש לרדקדק מדוע התחיל בלשון יחיד 'ולמען תספר', וגומר בלשון רבים 'וידעתם', ויש לתרץ שהמספר הראשון של סיפור יציאת מצרים היה משה רבינו, כי בניו היו במדן ולא ראו כל הניסים הגדולים, והיה סיבה מיוחדת מאת ה' שלא יהיו במצרים, בכדי שמשנה רבינו יספר להם את כל הניסים, ואייתא שבלייל פסח הוא זמן המסוגל להכניס קדושה, ואהבת ויראת ה', בלב הבינים, ועי"ז עשה משה הכנה לכלל ישראל, להיות מספרים נסי ה' ומשרישים

אמונה וקדושה כלב בניהם, וזה שאמר הכתוב למשה 'למען תספר' אתה ומסיים 'וידעתם' בלשון רבים, שע"ז יהיה הכנה לדורות שכולם יוכלו לספר ביציאת מצרים.

(מהר"א מבעלזא זי"ע)

הנני מביא מחר ארבה מגבולך

במדרש הובא שעל ידי מכת הארבה הכירו עד היכן גבול מצרים, ולכן כתוב ארבה "בגבולך", וקשה הרי במכת צפרדע התברר כבר היכן גבול מצרים, כי ראו עד איפה הגיעו הצפרדעים, ובוה פתרו את המלחמה עם כוש, על הגבול האמיתי ביניהם, וא"כ מדוע היה צריך עכשיו שוב לברר עד היכן גבול מצרים. ויש לומר שכאשר ביררו עד היכן הגבול בין מצרים לכוש, נטעו עצים על הגבול כמו

שעשה יהושע בן נון כשחילק את הארץ לשבטים, כדי שיהיה היכר לדורות, אבל אח"כ כאשר ירד הברד, נשברו העצים שהיו היכר לגבול, כמו שכתוב 'כל עץ השדה שבר', ושוב לא היה היכר בין גבול מצרים לכוש, ולכן הוצרכו לברר שוב את הגבול ע"י מכת ארבה.

ובזה מדויק הלשון בפסוק בתהלים (קה- לג) במכת ברד ויך גפנם ותנאתם וישבר עץ גבולם' ואח"כ אמר ויבא ארבה וילך וכו'.

(אבני שוהם)

ויעל הארבה על ארץ מצרים וינה ככל גבול מצרים ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ ויאכל את כל עשב הארץ

יש להבין סדר הפסוק ויעל הארבה ולא כתיב מה עשה, רק וינה, ורק לבסוף אחר 'ותחשך הארץ' כתיב ויאכל את כל עשב הארץ, ומה הכוונה בזה שכתוב ותחשך הארץ האם זה חלק ממכת חשך, ויש לפרש עפ"י מה שכתוב בבעל הטורים על הפסוק וינה ככל גבול מצרים, ובמסורה וינה ביום השביעי, מלמד שנח הארבה בשבת, ולפי זה מובן שפיר הדנה הארבה הגיע בשבת בבוקר אבל לא עשה כמשך יום השבת שום דבר היזק, רק וינה ביום השביעי, ורק אח"כ כאשר ותחשך הארץ ונהיה מוצאי שבת, אז התחיל עבודתו ויאכל את כל עשב הארץ.

(צמח דוד דינוב)

בנערינו ובקנינו נלך

יש לרדקדק מדוע הזכיר הנערים קודם הזקנים שיותר חשובים מהנערים, ויש לפרש עפ"י הגמרא (סוכה נג) בשמחת בית השואבה היו אומרים אשרי לדותינו שלא ביישה את זקנתינו, דהיינו שהיו מתנהגים עוד בילדותם כראוי ליראי השם, וממילא לא היו מתביישים בזקנותם מומעשי נערוֹתם, כי שניהם היו בקדושה וטהרה, אבל מי שאינו מתנהג בקדושה בילדותו, אז לעת זקנתו הוא מתבייש ממועשי הקודמים, וצריך לשוב עליהם ולכן טוב שיתקדש מיד בנערוֹתו, וזה שאמר הפסוק (משלי כב) חנוך לנער

על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו, כלומר שלא יצטרך לסור מדרכו הקודם, וימשיך לילך בדרכ שהלך בנעוריו,

וזה רמז משה רבנו בפסוק 'בנערינו ובקנינו נלך' שנתנהג ונלך בקדושה, הן בשעת נעוריו והן בשעת זקנו, 'בבנינו ובבנותינו' גם אותם נחנך בקדושה 'בצאננו ובבקרנו' גם עיניים הגשמיים נעלה לשם ה', כי חג ה' לנו, כוונתנו לעבודתו יתברך שמו.

(נועם אלימלך)

סימן שוב ושוב ומזל שוב

מעומקא דליבא שלוחות בזה למתן החשוב והותיק

הרב אהרן שלום בלויא שליט"א לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו באירוסית בתו הכלה במזלא טבא וגדיא יאה

יה"ר שהזיווג יעלה יפה, ויהא הבית בהבנתו בית נאמן בישראל, בית מלא ברכת ה', בניס ובני בניס עוסקים בתורה ומצוות, מתוך אושר והרחבת הדעת, סייעתא דשמיא וכל טוב סלה.

ה'אלפים ה'א' ה'אליפים